

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Bynaei de Calceis Hebraeorum Libri Duo

Bynaeus, Anthony

Dordraci, 1682

Caput Primum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12835

ANTONII BYNÆI
de
CALCEIS
HEBRÆORUM
LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Calceum, pedum tutelam, necessitas invenit. Balduini opinio, Adamum primum sutorem, imo ipsum Deum fuisse. Ejus tamen ratio, licet ingeniosa, id non persuadet. Calceis homines non diu caruerunt. Jam Abrahami ævo vulgaris eorum usus. Veteres non semper, uti nos hodie, calceati. Samuelis Bocharti laus. Α' ὑποδησιῶν etiam inter Hebræos usitatam fuisse conjicit. Ab eo dissensum. Hebræi, non nisi ob religionem, aut certum ritum, nudipedes, alias calceati. Id

A

pluri-

2 De CALCEIS HEBRÆORUM

pluribus ostenditur. Loca Jesh
II. 15. & 20. 2. 3. 4. explicata.
An Christus calceatus an discal-
ceatus inceserit diversa senten-
tia. Christum ex more gentis
calceatum fuisse evidenter pro-
batur.

I.

Hominem, cæteris o-
mnibus sanctius ani-
mal, teneris atque
mollibus plantis nasci
videmus, cum aliis
bruta vel ungulis ve-
dura cute munierit natura. Multi-
magnisque incommodis hominem
premi hinc necesse est, si nudis
plantis passim incedat. Nam à la-
pillis, undique jacentibus, atque
aliis asperitatibus non solum ipse
est periculum, verum etiam à tri-
bulis atque spinis, quas terra pro-
ducere iussa est, post peccatum
ab ipsis primis parentibus admitti-
sum, diris devota, iusto irati Nu-
minis iudicio. Invenit hæc necessi-
tas pedum tutelam, qua plantæ de-
fendi possent à lapillorum atque
spinarum

Spinarum injuria. Etenim, quod
omni animantium generi est à natura
tributum, ut se, vitam, corpus-
que tueantur, id in humano genere
præcipue cernitur, quod etiam de
calceis sibi prospexit, ne tribulis
atque spinis pedum plantæ lancina-
rentur. Battum in Theocriti pasto-
ribus amicus monet :

Εἰς ὄρε' ὄκχ' ἔρπει, μὴ ἀνάλιπος ἔρχοι,
Βάττε.

Ἐν γὰρ ὄρει ράμνοι τε, καὶ αἰσυπάλαδοι
κρημόωντι.

*In monte cum ambulas, ne discalcea-
tus eas, Batte: in monte enim rubi
atque aspalathi frondent.* Scitum
etiam apud Thalmudicos est pro-
verbium: כּוּבַּ עַד שֶׁיֵּשׁ בְּרַגְלֵךְ שֶׁ
dum calceus est in pede conculca spinas.

Ialkut in
Leg. fol.
279. 1.

II. Hoc inventum cui debea-
tur, non adeo certum atque explo-
ratum est; imo, si veterum monu-
menta consulimus, penitus incog-
nitum. Benedictus Balduinus Am-
brianus, qui librum eruditum &
elegantem scripsit de Calceo Anti-
quo, putat nihilominus lucem ali-
quam posse nos assequi, si conjectu-
ram ducem sequi velimus, quæ
licet

Bald. de
Calc. Ant.
cap. 1.

4 DE CALCEIS HEBRÆOR.

licet in multis plerumque fallax, nos indubio pede ad Adami protoparentis nostri tempora deducet. Conjicit videlicet, cum post admiffum ab ipfo primo parente peccatum, iustus peccati vindex Deus, in eum verba illa efficaci voce diftringeret: *Maledicta terra spinas & tribulos germinabit tibi*: non videri paffum Adamum teneras pedum plantas spinis & tribulis misere lacerari, diffindi, difcerpique nullo fuppetente remedio: fed eam mentem, quæ illi primum post vetiti fructus efum confuendorum è ficu cum foliis perizomatium rationem fuggerat, quo pudendorum velaret turpitudinem, etiam illam artem edocuiſſe, qua ſibi uxori quæ fuæ calceos è cæſorum animalium pellibus, apte commodeque confarcinaret: præfertim cum ipſe Deus exemplo præiret, qui *Fecit Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas & induit eos*, uti inquit in ſacra pagina Moſes: unde Adamus, hoc edoctus exemplo, eadem ratione, pedum nuditati conſuluit. Quia Deum ipſum reſolvit primum & proprium calcei in authorem agno-

Gen. 3.
vs 18. &
19.

Gen. 3.
vs 21.

R. LIBER PRIMUS. 5

agnoscere, qui sicut Adamo atque uxori ejus tunicas pelliceas fecit, cum nuditati ipsorum voluerit esse consultum, ut non est parcus, aut imprudens, aut invidus, aut inops bonorum largitor, ita etiam censendus est illi calceos eadem ratione consuisse, quo in necessariis ad vitam comparandis, minaces spinarum tribulorumque aculeos tutius evitaret.

III. Hæc quidem ingeniose doctissimus Balduinus conjecit; non tamen solida videtur ipsius ratio. Adamum, ut nuditati confuleret, folia ficuum consuisse, ac deinde Deum tunicas pelliceas fecisse non tantum ipsi, verum etiam ejus uxori, indubium plane est, quæ prima vestium origo fuit. Exinde vero concludi haudquam potest, eandem mentem Adamo dictasse calceos confarcinare, quæ ipsum docuit tegendæ nuditati folia consuere, quæque observavit Dei exemplum, qui tunicas fecit pelliceas: aut eadem ratione Deum Adamo calceos consuisse, ut evitaret spinarum tribulorumque aculeos, qua ipsi prospexit de tunicis

6 De CALCEIS HEBRÆOR.

nicis pelliceis, ne gravior aëris inclementia ipsi nocumento esset. Alia enim vestium, alia calceorum est ratio. Vestes erant quam maxime Adamo necessariae, itemque uxori ipsius, non tam ut misera corpora, jam ob peccatum mille calamitatibus obnoxia, ab aestu atque frigore, & aliis tempestatum injuriis defenderentur; quæ ratio datur à doctissimo Balduino, quam quidem, ut nuditas, jam pudenda, tegeretur. Hæc necessitas in calceis non fuit. Sane videmus politiores populos non tantum habuisse atque etiamnum habere vestium usum, verum etiam nullam gentem tam feram, tamque barbaram unquam reperiendam esse, quæ non speciem aliquam vestimentorum habuerit. Id vero in calceis non observamus. Etenim non barbaros modo, atque ab omni cultu & humanitate alienos verum etiam ipsos cultiores, populos non dedecori putasse nudis pedibus incedere, licet sine vestibus prodire in publicum magno duxissent probro, mox ostendemus. Alterum enim prorsus apud omnes est inhonestum, alterum non item Illi ipsi, qui

qui summum scelus putassent aliquem in publico nudum conspici: *Flagitii enim principium est, nudare inter cives corpora*, ut verè Cicero dixit, minime credebant turpe, si quis incederet pedibus nudis. Ut licet Adamus folia consuerit, atque ipsi Deus tunicas fecerit pelliceas, confici non possit, aut Adamum calceos consarcinasse, aut Deum ipsi de calceis prospexisse, cum longe diversa sit utriusque ratio, ac non tam necessitas, quam ipsa honestas hominem certis quibusdam vestimentis voluerit obtegi.

Cic. Tusc.
Quæst.
lib. 4.

IV. Licet autem obscura non tantum, sed etiam incognita sit calceorum origo, priscos tamen mortales non diu caruisse quadam pedum tutela, certissimum videtur. Etenim necessitas, ut pedum plantas, molles illas atque teneras, defenderent, id facile effecit, ut aliquod invenirent calceorum genus. Sane antiquissimum fuisse calceamentorum usum, & jam vulgarem Abrahami ævo, ostendit ipse ad regem Sodomæorum responsum, se ex omnibus, quæ ipsius erant, non accepturum, à filo

8 DE CALCEIS HEBRÆOR.

Gen. 14.
vs 13.

usque ad corrigiam calceamenti. *πα-
ρρημιώδης* enim hæc loquendi ratio,
qua pro re vili ac fere nihili calcea-
menti corrigiam usurpat, nata non
fuiſſet, ſi non vulgaris ac diu co-
gnitus fuiſſet calceorum uſus. Quo
quidem dicto nullum vetuſtius, de
calceorum inter antiquos uſu, mo-
numentum reperitur.

Xenoph. de
Polit. La-
ced. Plut.
in vita Lyc.
Ælianus
Var. Hiſt.
lib. 7. c. 13.

V. Tam vetuſtus quamvis fuerit
calceorum uſus, plurimos tamen vi-
dere eſt olim nudipedes inceſſiſſe.
Præſcis enim temporibus, non ſem-
per veteres, uti nos hodie, calceati
fuerunt, ſed magnus fuit *τῆς ἀνυπο-
δουσίας* uſus. Nudis pedibus incede-
bant non barbaræ modo gentes,
verum etiam populi, qui nihil,
niſi quod honeſtum & decorum
eſſet, expetebant, ac inter ipſos
clariffimi quique. Spartanorum
juvenes ex lege Lycurgi nudis pedi-
bus inceſſiſſe, ex Xenophonte atque
Plutarcho conſtat. Quo facit Age-
filai memorandum exemplum,
quod memoriæ prodidit Ælianus,
qui jam ſenex ſine calceis in publi-
cum prodibat, ut ex eo diſcerent
juvenes illi legi parere. Apud Athe-
nienſes, qui eſſent paulo in ratione
victus

victus adstrictiores, non nisi tempore necessario, ad vitandum vel frigus, vel itinerum asperitates calcis utebantur. De Phocione, claro imperatore, & Lycurgo Rhetore id refert Plutarchus. Idem fecisse Cynicos Philosophos atque Pythagoreos, jam observarunt viri maximi Claudius Salmasius & Octavius Ferrarius. Socratem eo nomine Aristophanes traduxit, itemque Amipsias apud Diogenem Laertiū, qui dicit, quod *ταῦτι τὸ κρηθὲν σκυτωτόμων κατ' ἐπιήκειαν γενέσθηνται*, *istud malum secum ferat sutorum damnum.* Quod mirum magis, non tantum nudis pedibus Cretensium pueri venatum iverunt, quomodo describuntur apud Nicolaum Damascenum, quod idem venatoribus præcipit Oppianus, verum etiam ipsæ virgines, deliciae plerumque & teneriores, aliquando nudipedes inceserunt, ut de Cyrenaicis virginibus apud Callimachum, Antigone apud Zophoclem, itemque puella illa apud Oppianum, quæ veris tempore per montes oberrans flores quærebat, observat vir summus Samuel Bochartus. Apud Romanos non modo

Plut. in
vita Pho-
cion. &
Lyc.
Salm. ad
Terr. Pal.
Ferrar. de
Re Vest.
Aristoph.
Νεφ
Act. 1.
sc. 1. Diog.
Laert in
vita Socr.

Nicol.
Damasc.
de Mor.
gent.
Oppian.
Κυνηγετ.
lib. 1. ἕς.
102.

Bochart.
Hieros.
p. 1. lib. 2.
cap. 50.

IO De CALCEIS HEBRÆOR.

modo servi, qui quidem pro more
nee colobia, nec calceos habebant, uti
 Servius ad *Æn.* I. Servius docet, verum etiam ipsi
 Senatores initio nascentis Reipubli-
 Schol. Iuv. cæ nudis pedibus iverunt, ut ex
 ad Sat. I. veteri Juvenalis Scholiaste discimus.
 Xs 3. Nota est Catonis *ἀνυποδησία*, quem
 sæpe discalceatum prodire consue-
 Plut. In vi- visse Plutarchus affirmat, itemque
 ta Cat. Horatius. Neronem idem facti-
 Horat. tasse Suetonius est auctor. Inter
 lib. I. primos Christianos plurimos calceis
 Epist. 19. usos non fuisse ex Luciano potest
 Suet. in vi- colligi. Neque desunt ex antiquis
 ta Ner. ecclesiæ doctoribus, qui putant vi-
 cap. 51. ro maxime convenire ut sit discal-
 Lucian. in ceatus. Ita judicat Clemens Ale-
 Philop. xandrinus, cui præivit Musonius.
 Clem. Paria facere Tertullianum putat vir
 Alex. Pa- maximus. Claudius Salmasius, in
 dag. lib. 2. loco insigni quem de calceo habet.
 cap. 11. *Calceos nihil dicimus, proprium toga
 Salm. ad tormentum, immundissimam pedum tu-
 Tertul. Pal. telam, verum & falsam: quam enim
 cap. 4. non expediat in algore & ardore rigere
 nudipedem, quam in calceo vincipedem.*
 Scilicet *vincipidem* mavult legere
 Maximus Virorum, quam *uncipe-
 dem*, ut Tertullianus dicat, *nudi-
 pedem esse præstare, quam vincipe-
 dem,*

dem, h. e. nudos, quam pedes vinctos habere. Hæc an vera sit emendatio τῆς πᾶν nos non inquirimus. Constat saltem scriptorem gravissimum, pariter uti Musonius & Clemens Alexandrinus judicarunt, putasse τῆς ἰποδεδεῶς τὸ ἀνυποδρεῖν κρείττον ἴσως nudis pedibus incedere melius esse quam calceari. Unde & paulo post addit. *Aut pedes nudi magis, certe viriles magis quam in calceis.*

VI. Samuel Bochartus, qui in reconditis & à sensu atque intelligentia vulgi remotis literis, non Græcorum tantum & Latinorum, sed & Hebræorum ac vicinarum illis gentium primas facile tenet, ἀνυποδησίαν, quæ frequens fuit apud antiquos, pariter inter Hebræos usitatam fuisse conjicit. Inquit Vir Summus, quorsum Israelitæ Pascha jubeantur calceati comedere. Hoc unum, quod respondeat, se dicit habere, Judæos non semper fuisse calceatos, & eorum plurimos in Ægypto fuisse excalceatos, idque eo minus esse παγὰδδξον, cum eorum ἀνυποδησίας, etiam in ipsa Judæa, rebus illorum maxime

Bochart.
Hieros. p.
I. lib. 2.
cap. 50.

12 De CALCEIS HEBRÆOR.

2. Sam. 15.
30. florentibus, vestigia supersint. Nam
& Davidem regno suo pulsum,
montem olivarum discalceatum
Ies. 20. 2. ascendisse, & Jesaiam jussum ire
nudum & discalceatum, itemque
Ezech. 24.
17. Ezechielem lugere vetasse Deum
propter ademptam uxorem, &
calceos deponere, ut fiebat in luctu.
Berenicen etiam Agrippæ sororem
nudipedem coram tribunali Florum
esse deprecata, cum in Judæos im-
manem in modum sevirer, uti Jo-
Ioseph. de
B. 1. lib. 2.
cap. 15. sephus refert. Nec alio referenda
hæc Juvenalis :

Juvenalis
Sat. 6. *Observant ubi festa mero pede Sabbati
Reges.*

Lib. 2.
cap. 1.

VII. Hæc licet sint præclara,
sicuti & alia omnia, quæ Vir Sum-
mus in Hierozoico, opere mirando,
observavit, cogimur tamen ab eo
dissentire. Cur jusserit Deus ut in
Ægypto Judæi calceati Pascha com-
ederent, nos infra diligentius in-
quirimus, & Viri Summi rationem
revocamus ad examen. Judæos in
Ægypto, fervida plaga, calceis ca-
rere facile potuisse, uti & hodie
non pauci Afri magna anni parte
nudis pedibus incedunt, hic non
dis-

disputamus. Sed, an inter Judæos
ἀνυποδησία usitata fuerit, qualem
 in Spartanis, Atheniensibus, Ro-
 manis observavimus, merito dubi-
 tamus. Quin potius contendimus
 istiusmodi *ἀνυποδησίαν* nunquam in
 usu inter Hebræos veteres fuisse.
 Sane nullum *ἀνυποδησίας* exemplum
 legimus, nisi fuerit plane singulare,
 & vel ob religionem vel certum
 alium casum susceptum. Omnia,
 quæ Vir Summus adduxit exempla,
 non nisi peculiarem ob rationem
 memorantur, satisque ostendunt
 extra tales casus non incessisse nudis
 pedibus Hebræos. Ostendimus lib. 2.
cap. 5.
 inferius, vel ob publicam calamita-
 tem, vel luctum funeris, olim He-
 bræos calceos deposuisse, atque in-
 cessisse nudipedes, ac prolixè ex-
 cutimus Davidis atque Ezechielis
 exempla. Ut omnino id fuerit
 alias insolitum. Pariter Jesaias, dum
 jubetur ire nudus & discalceatus,
 ut similem Chusæis atque Ægyptiis
 nuditatem & discalceationem in
 triennium portendat, satis osten-
 dit id non in usu fuisse, magnamque
 fore istorum populorum calamita-
 tem. Berenices exemplum non ad

14 DE CALCEIS HEBRÆOR.

vulgatam Judæorum consuetudinem, sed certum religionis ritum pertinere, atque eo referendum Juvenalis versum, etiam inferius docemus.

Lib. 2.
cap. 4.

VIII. Sane, si expressa Hebræorum monumenta consulimus, extra dubium erit, ipsos vulgari consuetudine jam ab antiquissimis temporibus incessisse calceatos. Moses, cum rubum ardentem tentaret accedere, calceatus erat. Nam stupendum illud ostentum propius intueri cupiens, audiit ilico vocem Dei, qui præcipiebat, *ut calceos*

Exod. 3. 5. *menta pedibus exueret.* Israelitas quoque, ex Ægypto virtute Numini eductos, calceos in deserto Arabiæ gestasse, ex eo manifestum est.

Deut. 25. 10. quod prædicet Deus, se passum non esse, ut ipsis calcei per annos quadraginta deficerent. Pariter Josua calceatus fuit, cum exercitus Dei princeps ipsi appareret, prope mænia Jerichuntis. Idem enim ac Moses accepit mandatum de calceis exuendis, *quia locus, in quo stabat, sacer erat.* Quin omnes Hebræos olim calceis usos ex eo patet admodum luculenter, quod

Ios. 5. 15. &

& in contractibus morem habuerint calceum exuendi, & vidua, quam ducere recusabat defuncti frater, leviro calceum extraxerit, de quo utroque ritu inferius multa observamus. Etenim neuter horum rituum in usu apud Hebræos esse potuisset, si non communiter cum calceis incessissent. Jam quoque Deus inter alia ornamenta, quibus beneficia sua in Judæorum rempublicam collata adumbrat, calceos apud Ezechielem recenset. Etiam Hebræi, cum volunt exprimere fluvium transiri sicco pede posse, veluti proverbii loco utuntur, *cum calceis fluvium transiri posse*. Locus est ad hanc rem apud Jesaiam insignis. Verbis figuratis fore prædicat Propheta, ut omnia removeantur, quæ impedimento forent, ne Evangelii doctrina propagaretur, Deumque dicit, vel ipsum maris rubri sinum, & septem Nili ostia ficcaturum, ita ut cum calceis transiri posset, h. e. ut non opus foret exuere calceos ne maderent. Hæc est Prophetæ loquendi ratio, ut *pro sicco pede transire*, dicat *cum calceis transire* quæ proverbiali loquendi

Lib. 2.
cap. 6. & 7.

Ezech. 16.
10.

Ies. 11. 15.

16 De CALCEIS HEBRÆOR.

quendi forma uti non potuissent
 nisi in usu vulgari calcei fuissent
 Habitum quoque fuit inter veteres
 Hebræos summarum calamitatum
 & paupertatis indicium, si nullo
 calceos quis haberet. Hinc gra-
 vissima est apud Jesaiam commina-
 tio, cum Deus eum jubet ire dis-
 calceatum, ut similem discalcea-
 tionem Ægyptiis atque Cuschæis
 portenderet: Ito, inquit, & solve
 saccum à lumbis tuis, & calcem
 tuam exue à pede tuo. Et fecit ita
 ambulavitque nudus & discalceatus
 Et dixit Jehovah: quemadmodum
 ambulavit servus meus Jesaias nudus
 & discalceatus tribus annis, signum
 & portentum super Ægypto & Cu-
 schæis. Sic ducet rex Assyriæ capti-
 vos Ægypti, & exules Cuschæorum
 pueros & senes, nudos & discalcea-
 tos. Quod Deus in mandatis dedit
 Prophetæ, ut incederet nudus &
 discalceatus, plane fuit singulare,
 neque alias usitatum. Unde & sig-
 num foret calamitatū, quæ Ægypti-
 tiis, atque Cuschæis imminerent,
 cum captivi abducerentur. Quod
 etiam docet ipsos Ægyptios atque
 Cuschæos, pariter, uti consueverant
 Judæi,

Ies. 20: 2.
 3. 4.

18 DE CALCEIS HEBRÆOR.

id non evincere, cum ad religionem aut certum aliquem ritum referenda sint. Etenim causæ semper fuerunt singulares cur *ἀνυπόδητοι* incesserint Hebræi, qui vel in loco sacro erant nudipedes; vel diebus jejunii & expiationis, vel in publicis calamitatibus, vel ob luctum mortui, de quibus omnibus infra prolixè disputamus.

Lib. 2. cap.
2. 3. 4. 5.

IX. Quæ differuimus hæctenus solvunt agitatum multum quæstionem, utrum Christus in his terris calceatus an discalceatus incesserit. Quæ curiositas, licet in re minima dissensum tamen peperit inter Ecclesiæ doctores, atq; ita quidem, ut in partes sit itum. Jam olim Hieronymus discalceatum incesse Christum contendit, eo usus atque gumento quod calceamenta prohibuerit suis Apostolis. *Moses inquit, & Jesu Nave nudis in terram sanctam pedibus jubentur incedere, & discipuli sine calceamentorum onere, & vinculis pellium ad prædicationem novi Evangelii destinantur. Et milites vestimentis Jesu sorte divisis caligas non habebant quas tollerent. Nec enim poterat habere dominus*

Hier. in
Epist. ad
Eustochi-
um de
Custod.]
Virgin.

quod

quod prohibuerat servis h. e. Apostolis.

In eadem cum Hieronymo sententia sunt Dionysius Carthusianus, Bonaventura, Nicolaus de Lyra, & Alphonfus Toftatus Abulensis Episcopus. Contra calceatum in his terris incessisse Christum, ex Johannis Baptistæ dicto, qui se dignum negat ut ejus calceos portet, vel solvat corrigiam, collegerunt Patres doctissimi Joannes Chrysothomus & Augustinus, quos ex recentioribus Paulus Burgensis, Thomas Cajetanus, Toletus, Barradius, & complures alii Romanæ Ecclesiæ Doctores sequuntur. Eandem quæstionem etiam prolixè tractavit doctissimus Balduinus, atque ita quidem ut calceatum incessisse Christum velit.

Chryf. ad
Pop.
Antioch.
Hom. 6.
Aug. Serm.
42. de
Sanct.
cap. 6.
Bald. de
Cal. antiq.
cap. 26.

X. Hæc quidem curiosa quæstio, neque magni momenti, facile deciditur ex Hebræorū prisca consuetudine, qui nudis pedibus non incesserunt. Etenim *ἀνυποδησία* in vulgari usu inter ipsos non fuit. Ut in errore versentur, qui Christum negant calceatum. Nam à more, & quidem vetusto, atq; inter omnes vul-

vul-

20 De CALCEIS HEBRÆOR.

vulgari discessisse Christum, quæ ratio persuadebit, cum in vestitu singulare quiddam Dominum observasse nusquam legamus. Quis credet hoc in calceis Christum fecisse, quod à more gentis fuit maxime alienum, ut incederet discalceatus? Neque Apostolis calceorum usum Christus interdixit. Sane *Sandalia* à Christo concessa,

Marc. 6. 9. Marcus docet. Atque ea Petrum etiam gestasse ex verbis Angeli discimus, qui è carcere, quo detinebatur, eum educturus, jubet

Act. 12. 3. *ἵνα δῆσται τὰ σάνδαλα* induere *sandalia*.

CAPUT SEGUNDUM.

Calcei olim ex varia materia confecti. Hebræorum calceos ex pellibus videri. Multarum gentium vestimenta pellicea. Calcei ex pellibus & corio crudè primum. Apud omnes gentes usus corii in calceis. Apud Græcos Phacasia, τροχάδες, ἀγνακίδες. Apud Romanos perones, calcei